

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О.М. Лазаревського

Кафедра права, філософії та політології

ПОГОДЖЕНО
Протокол № 1 від «27» серпня 2024 р.
Завідувач кафедри

проф. Чорний О.О.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПРАВО ЄС»

Галузь знань – 08 - Право
Спеціальність – 081 – Право
Освітній ступінь – бакалавр
Форма навчання – денна/заочна
Форма підсумкового контролю – залік

2024–2025 навчальний рік

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри права, філософії та політології.

Протокол № 1 від «27» серпня 2024 р.

Укладач: Ребкало Микола Миколайович – кандидат наук з державного управління, доцент кафедри права, філософії та політології, доцент.

Мова навчання – українська.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Обсяг навчальної дисципліни (денна форма)	Обсяг навчальної дисципліни (заочна форма)
Статус навчальної дисципліни: нормативна Рік підготовки: 4 Семестри: 8 Кількість кредитів ECTS:3	Загальна кількість годин: 90 Шифр та назва спеціальності 081 - <i>право</i> Лекції (теоретична підготовка): 20 год. Семінарські: 16 год. Самостійна робота: 54 год. Вид контролю: залік	Загальна кількість годин: 90 Шифр та назва спеціальності 081 - <i>право</i> Лекції (теоретична підготовка): 12 год. Семінарські: 6 год. Самостійна робота: 72 год. Вид контролю: залік

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Право ЄС» призначена для студентів вищих навчальних закладів, які навчаються за спеціальністю 08 «Право», галузь знань 081 «Право» за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр». Вона є нормативною навчальною дисципліною.

Предметом навчальної дисципліни є правові відносини, які стосуються найважливіших питань правової природи Європейського Союзу, історії та передумов його виникнення та розширення, основних галузей, інститутів, джерел, візової політики ЄС та інтеграція законодавства України до права ЄС.

Передумовами для вивчення цієї дисципліни є знання, навички й уміння, отримані студентами в межах дисциплін циклу загальної та професійної підготовки. Її вивчення ґрунтується на загальних положеннях курсів „Теорія держави і права”, „Конституційне право зарубіжних країн”, „Міжнародне приватне право”, „Права людини” та інше.

Навчальну дисципліну «Право ЄС» розроблено для студентів IV курсу. На її вивчення відводиться 90 годин / 3 кредитів ECTS, зокрема передбачено 20 годин лекційних занять, 16 годин семінарських/практичних занять та 54 години самостійної роботи студентів. Формою підсумкового контролю є залік у 8 навчальному семестрі.

Метою викладання навчальної дисципліни «Право ЄС» є: опанування знаннями у галузі права, яке регулює суспільні відносини, що виникають між країнами-членами Європейського союзу; з'ясування змісту інституційної системи ЄС; аналіз особливостей права ЄС, його наднаціонального характеру та критерії розширення ЄС; розуміння інтеграційного курсу України до ЄС.

Основними завданнями дисципліни «Право ЄС» є: зрозуміти цінності, підвалини, інституційну систему ЄС; вивчити мету, завдання, принципи, джерела права ЄС; ознайомитися із змістом системи права ЄС; вивчити характерні риси шенгенського права; проаналізувати зміст політики розширення ЄС та особливості адаптації законодавства України до права ЄС.

3.ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

Студенти повинні сформувати необхідні загальні та професійні компетентності відповідно до вимог освітньої програми:

Шифр згідно ОПП	Компетентності
ЗК1	Здатність до абстрактного мислення аналізу та синтезу

ЗК2	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
ЗК3	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності
ЗК6	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
ЗК7	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК8	Здатність бути критичним і самокритичним
ЗК10	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)
ЗК11	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні
ЗК16	Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.
СК2	Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову і систему.
СК3	Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.
СК4	Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.
СК6	Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.
СК8	Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.
СК9	Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.
СК10	Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин відносин.
СК11	Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти
СК12	Здатність аналізувати правові проблеми формулювати та обґрунтовувати правові позиції.
СК13	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.
СК14	Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.
СК16	Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення

Програмні результати навчання

ПРН 1	Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин
ПРН 2	Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.
ПРН 3	Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел
ПРН 4	Знати та розуміти основи права Європейського Союзу.
ПРН 5	Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю
ПРН 6	Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему
ПРН 7	Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами

ПРН 8	Застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.
ПРН 12	Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло
ПРН 13	Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.
ПРН 14	Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності.
ПРН 15	Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних
ПРН 16	Використовувати комп'ютерні програмами, необхідні у правничій діяльності
ПРН18	Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.
ПРН 19	Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів
ПРН 20	Виокремлювати і аналізувати юридично значущі і факти і робити обґрунтовані правові висновки.
ПРН 21	Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти й на підставі цього формувати необхідні висновки
ПРН 22	Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

Бакалавр повинен

знати:

- завдання та принципи права Європейського Союзу;
- джерела, процедура прийняття актів права Європейського Союзу;
- судову систему Європейського Союзу;
- структуру Європейського Союзу та повноваження його інститутів;
- критерії розширення Євросоюзу;
- зміст євроінтеграційного процесу, який реалізує Україна на сучасному етапі та на перспективу.

вміти:

- узагальнювати та аналізувати джерела права ЄС та порівнювати їх норми з положеннями чинного законодавства України;
- оцінювати стан відповідності законодавства України з вимогами права ЄС та аналізувати перспективи його подальшого вдосконалення;
- давати характеристику і проводити аналіз головних проблем співробітництва України з ЄС;
- застосовувати набуті знання і практичні навички в майбутній професійній діяльності.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1.

Тема 1 . Основні підвалини, цілі та функції Європейського Союзу.

Теоретичні питання.

1. Історія Євросоюзу. План Шумана.
2. Цінності Євросоюзу: свобода, рівність, гідність, демократія, верховенство права, захист прав и і свобод людини.
3. Інституційна система Євросоюзу.

4. Функції Євросоюзу. Законодавча функція. Виконавча функція Євросоюзу. Бюджетна функція Євросоюзу. Зовнішньополітична функція Євросоюзу.

Тема 2. Європейська Рада: склад, структура, повноваження.

Теоретичні питання.

1. Історія виникнення Європейської Ради.
2. Компетенція Європейської Ради: стратегічне планування розвитку ЄС; зовнішньополітична діяльність; урегулювання суперечок між державами-членами ЄС.
3. Функції Європейської Ради; політичної орієнтації; координації; організаційна; зовнішньополітична.
4. Президент Євроради. Призначення Президента Євроради. Повноваження Президента Євроради.

Тема 3. Компетенція та структура Європейської комісії.

Теоретичні питання.

1. Історія створення та діяльності Єврокомісії.
2. Процедура формування і склад Єврокомісії: Голова, Верховний комісар з питань спільної зовнішньої та безпекової політики, Єврокомісари.
3. Принципи діяльності Європейської комісії: гласність; демократизм; якість прийнятих рішень; інституційна незалежність; розподіл політичної відповідальності між усіма членами Комісії.
4. Функції Єврокомісії: законодавча ініціатива; виконавча влада; нагляд за виконанням права ЄС; зовнішні зв'язки; фінансовий нагляд; розвиток та інновації; захист прав людини.

Тема 4. Судова система Європейського Союзу.

Теоретичні питання.

1. Функції і сфера повноважень Суду Європейського Союзу.
2. Суб'єкти позову до Суду Європейського Союзу. Форми роботи Суду Європейського Союзу.
3. Юрисдикція Загального Суду.
4. Спеціалізовані Суди Європейського Союзу.

Змістовий модуль 2.

Тема 5. Поняття, зміст, принципи та функції права Європейського Союзу.

Теоретичні питання.

1. Поняття, характерні риси права Євросоюзу. Суб'єкти права ЄС. Структурні особливості права ЄС. Горизонтальна структура права ЄС.
2. Предметно-методична складова права Євросоюзу.
3. Принципи та функції права Європейського Союзу.

Тема 6. Система права Європейського Союзу: поняття, ознаки, структура.

Теоретичні питання.

1. Поняття та ознаки системи права Євросоюзу. Галузі права Євросоюзу.
2. Поняття інституту права ЄС.
3. Норми права ЄС. Структура норми права ЄС. Види норм права Євросоюзу.

Тема 7. Джерела права Європейського Союзу.

Теоретичні питання.

1. Поняття джерел права. Специфіка та автономія джерел права. Матеріальний та процесуальний критерій побудови системи джерел права.
2. Установчі акти Європейського Союзу.
3. Джерела вторинного права. Регламенти Європейського Союзу. Директиви Європейського Союзу. Рішення та висновки Європейського Союзу.

Змістовий модуль 3.

Тема 8. Вступ до Європейського Союзу: критерії, механізм реалізації.

Теоретичні питання.

1. Євросоюз як міждержавне інтеграційне об'єднання. Статус закордонних департаментів та територій країн-членів Євросоюзу.
2. Умови вступу до Євросоюзу. Копенгагенські критерії.
3. Визначальні критерії вступу України до ЄС.
4. Вихід країни-члена із Євросоюзу. Природа виникнення терміну Brexit. Хроніка дій Британії щодо виходу з ЄС.

Тема 9. Основи шенгенського права.

Теоретичні питання.

1. Поняття Шенгенського права Європейського Союзу. Формування Шенгенського права.
2. Шенгенська зона. Шенгенський простір.
3. Візовий кодекс ЄС. Поняття «віза». Категорії віз, термін їх дії, умови отримання.

Тема 10. Адаптація законодавства України до права Європейського союзу.

Теоретичні питання.

1. Державна політика України щодо адаптації права України до права Європейського союзу. Етапи інтеграції законодавства.
2. Угоди про партнерство та співробітництво України і Євросоюзу. Меморандум про взаєморозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі між Європейським Союзом та Україною (2005 р.).
3. Механізм забезпечення адаптації права України до права Європейського Союзу. Адаптація українського законодавства до європейських стандартів – основні напрямки.

4. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ.

Тематичний план

Назви тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Семінари	Самостійна робота
<i>Змістовий модуль 1.</i>				
Тема 1. Основні підвалини, цілі та функції Європейського Союзу.	9	2		7
Тема 2. Європейська Рада: склад, структура, повноваження.	9	2	2	5
Тема 3. Компетенція та структура Європейської комісії.	9	2	2	5
Тема 4. Судова система Європейського союзу.	9	2	2	5
<i>Змістовий модуль 2.</i>				
Тема 5. Поняття, зміст, принципи та функції права Європейського Союзу.	9	2	2	5
Тема 6. Система права Європейського Союзу: поняття, ознаки, структура.	9	2		7
Тема 7. Джерела права Європейського Союзу.	9	2	2	5
<i>Змістовий модуль 3.</i>				
Тема 8. Вступ до Європейського Союзу: критерії, механізм реалізації.	9	2	2	5
Тема 9. Основи шенгенського права.	9	2	2	5
Тема 10. Адаптація законодавства України до права Європейського союзу.	9	2	2	5
Усього годин	90	20	16	54

5. ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.

Семінарське заняття №1

Тема 2. Європейська Рада: склад, структура, повноваження.

1. Історія виникнення Європейської Ради.
2. Завдання Європейської Ради.
3. Компетенцію Європейської Ради.
4. Функції Європейської Ради.
5. Правосуб'єктність Європейської Ради.
6. Участь Європейської Ради в міжнародних відносинах.
7. Принцип поділу влади в рамках ЄС.

Семінарське заняття № 2

Тема 3. Компетенція та структура Європейської комісії.

1. Місце і роль Єврокомісії в системі інститутів ЄС.
2. Розкрити процедуру формування і склад Єврокомісії.
3. Охарактеризувати повноваження Єврокомісії.
4. Визначити порядок призначення та повноваження голови Єврокомісії.
5. Проаналізувати функції Єврокомісії.
6. Розкрити процедуру прийняття рішень Єврокомісією.
7. Розкрити внутрішній регламент Єврокомісії.
8. Відповідальність Єврокомісії.

Семінарське заняття № 3

Тема 4. Судова система Європейського союзу.

1. Статус Суду Європейського Союзу.
2. Склад та порядок призначення суддів ЄС та вимоги які пред'являються до них
3. Визначити склад та повноваження Генеральних адвокатів.
4. Функції Суду Європейського Союзу.
5. Форми роботи Суду Європейського Союзу.
6. Суб'єкти позову до Суду Європейського Союзу.
7. Види позовів, які подаються до Суду ЄС.
8. Юрисдикція Загального Суду.
9. Спеціалізовані Суди Європейського Союзу.

Семінарське заняття № 4

Тема 5 . Поняття, зміст, принципи та функції права Європейського Союзу.

1. Поняття, характерні риси права Євросоюзу.
2. Предмет інституційного та артеріального права Євросоюзу.
3. Методи уповноваження, позитивного зобов'язання, заборони, імперативний, диспозитивний права Євросоюзу.
4. Колізійний метод та методи уніфікації та гармонізації у праві Євросоюзу.
5. Загальні принципи права Європейського Союзу.
6. Спеціальні принципи права Європейського Союзу.
7. Регулятивні, регулятивно-статистичні, регулятивно-динамічні та охоронна функції права Євросоюзу.

Семінарське заняття № 5

Тема 7. Джерела права Європейського Союзу.

1. Поняття та види джерел права ЄС.
2. Загальні принципи права ЄС, як джерела права, їх зміст та юридична значимість.
3. Установчі договори та їх роль системі форм права ЄС.
4. Хартія з основних свобод, ключове джерело права ЄС.
5. Нормативно-правові акти інститутів ЄС та їх різновиди.
6. Судова практика як джерело права ЄС.
7. Міжнародні договори та угоди, які укладаються ЄС та державами-членами з третіми державами та міжнародними організаціями.
8. Правові доктрини, як джерела права ЄС.

Семінарське заняття № 6

Тема 8. Вступ до Європейського Союзу: критерії, механізм реалізації.

1. Проаналізувати зміст установчих договорів, стосовно положень щодо вступу у ЄС.
2. Розкрити етапи вертикальної інтеграції країн-членів ЄС.
3. Проаналізувати риси ЄС як міждержавного інтеграційного об'єднання.
4. Визначити копенгагенські критерії вступу до ЄС.
5. Деталізувати політичні критерії вступу до ЄС.
6. Охарактеризувати економічні критерії вступу до ЄС.
7. Розкрити зміст критерію «членство в ЄС».
8. Процедура прийняття до складу ЄС.
9. Україна-ЄС: яким був шлях у кандидати до вступу у ЄС.
10. Що дає Україні статус кандидата до ЄС.

Семінарське заняття № 7

Тема 9. Основи шенгенського права.

1. Поняття, етапи розвитку Шенгенського права.
2. Джерела Шенгенського права.
3. Дія Шенгенського права у просторі.
4. Предмет і зміст Шенгенського права.
5. «Внутрішні» і «зовнішні» кордони у Шенгенському праві.
6. Уніфікація віз та порядку їх видачі у рамках ЄС.
7. Класифікація віз у нормах Шенгенського права.
8. Документи, які необхідно подати для отримання Шенгенської візи.
9. Національні візи у Шенгенській зоні.
10. Особливості міграційної політики ЄС на сучасному етапі розвитку.

Семінарське заняття № 8

Тема 10. Адаптація законодавства України до права Європейського союзу.

1. Державна політика України щодо адаптації права України до права Європейського союзу.
2. Етапи інтеграції законодавства України до ЄС.
3. Послідовність адаптації права України до права Європейського союзу.
4. Угоди про партнерство та співробітництво України і Євросоюзу.
5. Меморандум про взаєморозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі між Європейським Союзом та Україною (2005 р.).
6. Механізм забезпечення адаптації права України до права Європейського Союзу.
7. Адаптація українського законодавства до європейських стандартів

6. ТЕМИ ПРЕЗЕНТАЦІЙ (САМОСТІЙНА РОБОТА)

Під час самостійної підготовки:

Тема 1. Основні підвалини, мета, завдання Європейського Союзу.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Історичні аспекти утворення Євросоюзу.
2. Принципи побудови та діяльності Європейського Союзу.

Питання для самоконтролю:

1. Навести перелік цілей Євросоюзу.
2. Розкрити зміст завдань Євросоюзу.
3. Проаналізувати цінності Євросоюзу.
4. Навести перелік функцій Євросоюзу.

Тема 2. Європейська Рада: склад, структура, повноваження.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Президент Європейської Ради Європейського Союзу: порядок призначення, повноваження.
2. Рішення Європейської Ради Європейського Союзу.

Питання для самоконтролю:

1. Які інститути ЄС беруть участь в законодавчому процесі?
2. В чому полягає компетенція Європейського парламенту?
3. Чому Рада ЄС характеризується як основний інститут ЄС?
4. У чому відмінність Ради ЄС від Європейської ради?
5. Яка процедура формування Європейської комісії?

Тема 3. Компетенція та структура Європейської комісії.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Законодавча ініціатива у парламент Євросоюзу.
2. Управління і реалізації політики Євросоюзу і бюджету..

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте місце Єврокомісії в системі органів Союзу.
2. Який склад має Єврокомісія?
3. Опишіть порядок формування Єврокомісії .
4. Розкрийте повноваження Євроради.

Тема 4. Судова система Європейського Союзу.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Трибунал із справ публічної служби.
2. Зміст окремих судових рішень Суду Євросоюзу.
3. Практика застосування рішень Європейського суду в Україні.

Питання для самоконтролю:

1. Поясніть зміст поділу судової системи ЄС.
2. Поясніть зміст принципу верховенства права ЄС щодо права країн - членів
3. Проаналізувати повноваження Суду ЄС.
4. Порівняти статус Суду ЄС та Європейського суду з права людини.

Тема 5. Поняття, зміст, принципи та функції права Європейського Союзу.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Імперативний та диспозитивний методи права Євросоюзу.
2. Колізійний метод та методи уніфікації й гармонізації права Євросоюзу

Питання для самоконтролю:

1. Що означає принцип пропорційності у праві ЄС?
2. Що означає принцип субсидіарності у праві ЄС?
3. Як співвідноситься право ЄС та національне право?
4. Хто виступає суб'єктами права ЄС?
5. Як проходило формування ЄС та його правової системи?

Тема 6. Система права Європейського Союзу: поняття, ознаки, структура.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Поняття «комунітарне право».
2. Місце комунітарного права в системі права ЄС.

Питання для самоконтролю:

1. Навести приклад галузей права ЄС
2. Навести приклад інститутів права ЄС.
3. Визначити ознаки система права ЄС.
4. Указати розбіжності у системі права ЄС та національного права.

Тема 7. Джерела права Європейського Союзу.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Підзаконні акти Європейського Союзу.
2. Рішення Європейського Союзу.

Питання для самоконтролю:

1. Назвати первинні джерела права ЄС
2. Назвати вторинні джерела права ЄС.
3. Вказати розбіжності між регламентом та директивою.

4. Вказати розбіжності між рішенням та висновком.

Тема 8. Вступ до Європейського Союзу: критерії, механізм реалізації.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Проаналізувати поняття Brexit.
2. Система координації співробітництва між Україною та ЄС.

Питання для самоконтролю:

1. Розкрити зміст політичних критеріїв вступу до ЄС.
2. Розкрити зміст економічних критеріїв вступу до ЄС.
3. Розкрити зміст критеріїв членства в ЄС.
4. Процедура прийняття до складу ЄС.

Тема 9. Основи шенгенського права.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Шенгенський простір.
2. Співпраця держав-членів шенгенського простору в рамках шенгенської та візової інформаційної систем.

Питання для самоконтролю:

1. Дати визначення внутрішніх кордонів Євросоюзу.
2. Дати визначення зовнішніх кордонів Євросоюзу.
3. Назвати умови, при яких прикордонний контроль між країнами Євросоюзу може бути відновлений.
4. Що означає термін шенгенська зона?
5. Що означає термін Єврозона?

Тема 10. Адаптація законодавства України до права Європейського союзу.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Адаптація українського законодавства до європейських стандартів – основні напрямки.
2. Система координації співробітництва між Україною та Європейського Союзу.
3. Схема двосторонніх взаємовідносин України і Європейського Союзу.

Питання для самоконтролю:

1. Назвати етапи інтеграції законодавства.
2. Розкрити зміст адаптації права України до права Європейського союзу.
3. Назвати основні елементи механізму забезпечення адаптації права України до права Європейського Союзу.
4. В чому сутність Договірної-правова співробітництва Україна і Європейського Союзу?

Індивідуальні завдання

Виконання індивідуальних завдань здійснюються у наступних формах:

- підготовка індивідуального науково-дослідного завдання (тези доповідей);
- складання термінологічного словника;
- написання реферату;
- підготовка до презентації результатів дослідження.

Тематика індивідуальних завдань

1. Основні положення «Договору про заснування Європейського об'єднання вугілля та сталі» (1951 р).
2. Основні положення «Договору про заснування європейського співтовариства з атомної енергії (1957 р.)».
3. Особливості партійної структуризації Європейського парламенту.
4. Європейський парламент: динаміка правового статусу.
5. Хартія основних прав Євросоюзу.
6. Принцип інтегрованості права ЄС, його значення та наслідки.

7. Правовий статус Європейської рахункової палати.
8. Система права ЄС та система права України: загальні та відмінні риси.
9. Співвідношення джерел права ЄС з джерелами права законодавства України.
10. Прецедентне право ЄС.
11. Амстердамській договір та його роль у процесі реформування Євросоюзу.
12. Доктрина прямої дії ЄС: сутність та характерні риси.
13. Призначення та завдання комітету регіонів Євросоюзу.
14. Розподіл повноважень між Євросоюзом і державами-членами.
15. Історія формування ЄС: як кожна країна проходила свій шлях до вступу у ЄС.
16. Проаналізувати статус спеціальних територій держав-членів ЄС.
17. Гармонізація національного законодавства України до права ЄС, як умова вступу до ЄС.
18. Ніццький договір про підготовку до розширення ЄС.
19. Україна в Європейському Союзі: переваги та недоліки

7. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів:

Рівень теоретичної підготовки студента визначається під час його усної відповіді на теоретичні питання на практичних заняттях, під час складання заліку та оцінюється за такими критеріями:

- відповідність змісту;
- повнота та ґрунтовність викладу;
- доказовість викладу;
- термінологічна коректність.

Студент може отримати **5-6 балів** (“відмінно”), якщо його відповідь повністю відповідає змісту питання, усі основні проблеми визначені чітко, розкриті повністю та ґрунтовно; студент демонструє високий рівень доказовості викладу матеріалу з питання та може викласти свою точку зору з проблеми, що обговорюється; студент досить вільно й коректно користується юридичною термінологією.

Студент може отримати **4 бали** (“добре”), якщо його відповідь в основному відповідає змісту питання, не всі основні проблеми визначені чітко, не розкриті досить повно та ґрунтовно; студент викладає матеріал, в основному аргументуючи методичні положення, та відчуває труднощі у викладенні своєї точки зору щодо низки проблем; студент в основному правильно користується юридичною термінологією, невелика кількість помилок не перешкоджає розумінню змісту викладеного.

Студент може отримати **3 бали** (“задовільно”), якщо його відповідь лише частково відповідає змісту питання, основні проблеми визначені нечітко, розкриті лише частково і без належної глибини; студент викладає матеріал, майже не аргументуючи методичні положення, та не має своєї точки зору щодо більшості проблем; студент допускає значну кількість термінологічних помилок, що ускладнює розуміння змісту викладеного.

Студент може отримати **2 бали** (“незадовільно”), якщо його відповідь не відповідає змісту питання, основні проблеми не визначені і не розкриті; доказовість викладу матеріалу і самостійні міркування відсутні; студент майже не користується юридичною термінологією.

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями провідних засад конституції, трудового права, освітнього менеджменту, економіки, права тощо;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;

- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконати індивідуальне завдання
- самостійну роботу, підготовка якої є обов'язковою умовою допуску до екзамену. Студент, який не підготував самостійну роботу, до екзамену не допускається.
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbBL-VH/view>)). У процесі навчання та при підготовці самостійної роботи, виконанні індивідуальних завдань, забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

8. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Назва теми	Всього балів	Семінари/практичні заняття	Індивідуальна робота	Контрольна робота	Самостійна робота
Змістовий модуль 1.					
Тема 1. Основні підвалини, цілі та функції Європейського Союзу.	6		2	2	2
Тема 2. Європейська Рада: склад, структура, повноваження.	6	4	1		1
Тема 3. Компетенція та структура Європейської комісії.	6	4	1		1
Тема 4. Судова система Європейського союзу.	6	4	1		1
Змістовий модуль 2.					
Тема 5. Поняття, зміст, принципи та функції права Європейського Союзу.	6	4	1		1
Тема 6. Система права Європейського Союзу: поняття, ознаки, структура.	6		2	2	2
Тема 7. Джерела права Європейського Союзу.	6	4	1		1
Змістовий модуль 3.					

Тема 8. Вступ до Європейського Союзу: критерії, механізм реалізації	6	4	1		1
Тема 9. Основи шенгенського права.	6	4	1		1
Тема 10. Адаптація законодавства України до права Європейського союзу.	6	4	1		1
Залік	40				
Усього	100				

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на семінарському занятті	8	до 4	до 32
Індивідуальне завдання (презентації), контрольна робота	10	1-2	до 16
Самостійна робота	10	1-2	до 12
Разом:			до 100

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проєкту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	Fx	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ.

- «Внутрішні» і «зовнішні» кордони у Шенгенському праві.
- «Вторинне право» ЄС – поняття, види та особливості.
- Бюджетна функція Євросоюзу.
- Виконавча функція Євросоюзу.
- Висновки та рекомендації, як джерела права ЄС.
- Галузі права ЄС, їх види.
- Гармонізація законодавства країн-членів ЄС.
- Директива, як правовий акт Європейського Союзу
- Договір про Європейський Союз (Маастрихтський договір 1992 р.).
- Договір про Конституцію для Європи, причини не уведення його в дію.
- Договір про створення Європейського економічного співтовариства (Римський договір 1957р.).
- Етапи європейської інтеграції.

13. Етапи інтеграції законодавства України до ЄС.
14. Європейська рада, її склад та компетенція.
15. Європейський Союз як інтеграційне об'єднання.
16. Європейський центральний банк.
17. Єдиний Європейський Акт 1986 р.
18. Завдання Євросоюзу.
19. Загальна процедура нормотворчого процесу ЄС.
20. Загальна характеристика інституційної системи ЄС.
21. Законодавча процедура в ЄС, її суб'єкти та різновиди.
22. Законодавча функція Євросоюзу.
23. Зміст договору «Європейське об'єднання вугілля і сталі».
24. Зміст Меморандуму про взаєморозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі між ЄС та Україною (2005 р.).
25. Зміст Шенгенських угод.
26. Значення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.
27. Зовнішньополітична функція Євросоюзу.
28. Інститути права ЄС, їх призначення.
29. Інституційний механізм та порядок ухвалення рішень в зовнішньополітичній сфері ЄС.
30. Класифікація віз у нормах Шенгенського права.
31. Класифікація норм права Євросоюзу.
32. Комітет регіонів ЄС, порядок формування та завдання.
33. Компетенція Євросоюзу.
34. Лісабонський договір 2007 р.
35. Методи права ЄС.
36. Механізм «просунутого співробітництва» в ЄС
37. Механізм забезпечення адаптації права України до права Європейського Союзу.
38. Національні візи у Шенгенській зоні.
39. Ніццький договір 2001 р.: значення та зміст.
40. Основні положення Візового кодексу ЄС.
41. Первинне право, як джерело права ЄС.
42. Перспектива розширення ЄС.
43. Перспективи кандидата України в ЄС.
44. Підвалини Євросоюзу.
45. План Маршалла 1947 р. та роль США у процесі економічного та політичного зближення європейських держав.
46. План Роберта Шумана (1959р.), як передумова європейської інтеграції та створення Європейських Співтовариств.
47. Платформа громадянського суспільства ЄС.
48. Повноваження Верховного представника ЄС з питань закордонних справ і політики безпеки.
49. Поняття та особливості права Європейського Союзу.
50. Поняття, та місце комунітарного права в системі права ЄС.
51. Порядок перетинання внутрішніх і зовнішніх кордонів держав-членів ЄС.
52. Право Європейського Союзу як наука і як навчальна дисципліна.
53. Предмет і зміст Шенгенського права.
54. Принципи права Європейського Союзу: поняття, класифікація та значення.
55. Причини виникнення Європейського Співтовариства.
56. Процедура вступу до ЄС.
57. Рахункова палата: склад, структура, порядок роботи.
58. Регламент, як правовий акт Європейського Союзу.
59. Функції права Євросоюзу.
60. Рішення, як правовий акт Європейського Союзу.

61. Роль Амстердамського договору (1997 р.) в еволюції ЄС.
62. Склад і структура Суду ЄС.
63. Спеціалізовані трибунали Суду ЄС.
64. Спеціальна нормотворча процедура ЄС.
65. Статус євродепутатів.
66. Три кроки вступу до ЄС.
67. Удовий прецедент, як джерело право Європейського Союзу.
68. Умови вступу до ЄС.
69. Умови та порядок виходу із ЄС.
70. Уніфікація права ЄС до законодавства країн-членів.
71. Формування Європарламенту.
72. Функції Європарламенту.
73. Функції Євросоюзу.
74. Функціональні принципи права ЄС: верховенство та пряма дія права ЄС.
75. Хартія Європейського Союзу про основні права (2000 р.): причини прийняття, структура, зміст.
76. Цілі Євросоюзу відповідно Амстердамського договору.
77. Цілі Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.
78. Цінності Європейського Союзу, їх система та спосіб фіксації.

МЕТОДИЧНЕ та ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:

Для організації освітнього процесу використовується комп'ютерна техніка, мультимедійні проектори та методичні матеріали.

Підручники та посібники.

Базові конспекти лекцій.

Лекції на електронних носіях.

Матеріали для самостійного вивчення на електронних носіях.

Вивчення дисципліни студентами передбачає вміння використовувати різні інформаційні ресурси – опубліковану літературу (нормативні документи, підручники, Навчальні посібники, наукові періодичні та монографічні видання, словники, довідники тощо), методичну літературу та Інтернет-джерела, навчальна платформа Moodle.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна.

1. Амстердамській договір: міжнародний документ ЄС від 02.10.1997 р. URL: https://vue.gov.ua_
2. Аракелян М. Р. Право Європейського Союзу : підруч. Одеса : Фенікс, 2012. 390 с.
3. Баймуратов М. О. Модифікації державного суверенітету в умовах європейської інтеграції в контексті взаємовідносин Європейського Союзу з державами-членами : монографія. Суми : 2013. 300 с.
4. Бочарова Н.В. Право Європейського Союзу. Частина 1 : навч. посіб. Дніпропетровськ : 2014. 232 с.
5. Волошин Ю. О. Конституційно-правове забезпечення європейської міждержавної інтеграції: теоретико-методологічні аспекти : монографія Київ : Логос, 2010. 428 с.
6. Вступ до права Європейського Союзу: навч. посіб. Р.А. Петров, А О. Бакуненко, Донецьк : Донецький нац. університет, 2001. 245

7. Дахно І.І. Право Європейського Союзу: англо-українсько-російський глосорій. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 234 с.
8. Договір про Європейській союз: міжнародний документ від 07.02.1992р. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/mu92338?an= 843086&ed= 1992_02_07
9. Договір про заснування Європейської Спільноти: міжнародний документ ЄС від 25.03.1957 р. (ред. 17.02.86; 07.02.92; 26.02.2001; 16.04.2003; 01.01.2005). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/ show/ 994_ 017#Text
10. Європейський союз: основи політики, інституційного устрою та права: навч. посіб. / пер. з німец. Київ : Заповіт, 2001. 368 с.
11. Інституційне право Європейського союзу / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. Київ : Ін Юре, 2015. 312 с
12. Кернз В. Вступ до права Європейського Союзу : навч. посіб. /пер. зангл. Київ : Знання, 2002 381 с.
13. Кібенко О. Європейське корпоративне право на етапі фундаментальної реформи. Перспективи використання європейського законодавчого досвіду у правовому полі України. Харків : Страйк, 2005. 432 с.
14. Ковалів М. В., Тимчишин Т. М., Ніканорова О. В. Основи права Європейського Союзу: навч. посіб. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 212с.
15. Комарова Т. В., Трагнюк О. Я., Яковюк І. В. Право Європейського Союзу (в питаннях і відповідях) : навч.-довід. посіб. / за заг. ред. І. В. Яковюка. Харків : Право, 2019. 178 с.
16. Конституційні акти Європейського Союзу. Частина 1 / за заг. ред. Т. Качки. Київ : Юстиніан, 2005. 512 с.
17. Копійка В., Шинкаренко Т. Європейський Союз: заснування і етапи становлення: навч. посіб. Київ : Либідь, 2000. 448 с.
18. Копійка В.В. Розширення Європейського Союзу. Теорія і практика інтеграційного процесу. Київ : ВПЦ „Київський університет”, 2002. 253 с.
19. Лісабонська угода про внесення змін в Угоду про Європейський Союз й Угоду про заснування Європейської Спільноти: міжнародний документ ЄС від 13.12.2007 р. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
20. Микієвич М.М. Міжнародно-правові аспекти співробітництва ЄС з третіми країнами. Львів : Львівський національний університет, 2001. 200 с.
21. Ніццький договір про внесення змін та доповнень до Договору про Європейський Союз, Договорів про заснування Європейських Співтовариств та деяких пов'язаних з ними актів: міжнародний документ ЄС від 26.02.2001 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU01131>
22. Посольський В. Конституційний устрій Європейського Союзу: навч. посіб. Київ : Таксон, 2005. 280с.
23. Право Європейського Союзу: навч. посіб. / За ред. В.М.Бесчастного.- 2-ге вид. Київ : Знання, 2011. 366с.
24. *Право Європейського Союзу: основи теорії: підруч. /за заг. ред. І. В. Яковюка. Харків : Право, 2019. 360 с.*
25. *Право Європейського Союзу: підруч. / за заг. ред. Р.А. Петрова. 9-е видання, змінене і доповнене. Харків: Право, 2019. 442 с.*
26. Референдуми в Європейському Союзі / за ред. Д.С. Ковриженка. Київ : ФАДА, ЛТД, 2007. 186с.
27. Свобода Павел. Вступ до європейського права / пер. з чеської. Київ : „К.І.С.”, 2006. 280с.
28. Татам А. Право Європейського Союзу: підруч. Київ : Абрис, 1998. 258 с.
29. Угода про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС. Київ : Представництво Європейської Комісії в Україні, 1997. 69 с.
30. Хартія основних прав Європейського Союзу: міжнародний документ від

01.12.2009. URL: <https://ccl.org.ua/ru/posts/2021/11/hartiya-osnovnyh-prav-evropejskogo-soyuza/>

31. Шевчук С.В. Ніщський договір і розширення ЄС. Київ : Логос, 2001. 195 с.

Допоміжна.

1. Адаптація вітчизняного законодавства до норм права Європейського Союзу: навч. посібник / за заг. ред. І. Грицяка. Київ : НАДУ, 2011. 60 с.

2. Гнатовський М.М. Становлення і тенденції розвитку європейського правового простору. Автореф. 12.00.11. Київський націон. університет. Київ, 2002. 22 с.

3. Головка О. І. Механізми адаптації законодавства європейських держав до правових стандартів Європейського Союзу. Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України. Київ : Юстініан, 2006. С. 551-568.

4. Гуца С. Вплив процесу реформування ЄС на перспективи Європейської інтеграції України. *Стратегічні пріоритети*. 2009. № 2 (11). С. 239-245.

5. Капустин А.Я. Европейский Союз: интеграция и право: моногр. РУДН, 2000. 436 с.

6. Ковальова О. Зближення законодавства Європейського Союзу з правовими системами держав-кандидатів на вступ до ЄС. *Право України*. 2003. № 9. С. 138-142.

7. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі. URL : онлайн-гід з питань євроатлантичної інтеграції : навч. посібник. Вінниця : ВНТУ, 2017. 24с.

8. Посельський В. Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції. Київ : Смолоскип, 2002. 168 с.

9. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 р. № 1629-IV. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>

10. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010р. № 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>

11. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: указ Президента України від 11.06.1998 № 615/98. *Офіційний вісник України*. 1998. № 24. Ст. 870.

12. Про заходи щодо вдосконалення нормотворчої діяльності органів виконавчої влади: Указ Президента України від 09.02.1999 № 145/99. *Офіційний вісник України*. 1999. № 6. Ст. 189.

13. Про заходи, пов'язані із запровадженням Європейським Союзом безвізового режиму для громадян України: Указ Президента України від 26.04.2017 р. № 146/2017. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1462017-21970>

14. Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним правом. Матеріали науково-практичної конференції. Київ, 1998. 440 с.

15. Сорон Жан Люк Курс з європейських інституцій: європейська головоломка: підруч. Київ: Інститут міжнародних відносин, 2001. 444 с.

16. Татам Алан. Право Європейського Союзу: підруч: пер з англ. / За ред. В.І Муравйова. Київ : Абрис, 1998. 424 с.

17. Україна в міжнародно-правових відносинах. Бюлетень законодавства 1-ї юридичної практики України. 1994, 176 с.

18. Халаджи В. В. Європейська політика сусідства – причини її появи, еволюції та подальші перспективи розвитку. *Держава і право*. 2011. Вип. 51. С. 655–659.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL : <http://rada.gov.ua/>

2. Офіційний веб-портал Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua>

3. Офіційний веб-портал Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>

4. Офіційний веб-портал Верховного Суду. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav/

5. Офіційний веб-портал Конституційного Суду України. URL:
<https://ccu.gov.ua/http://www.ccu.gov.ua/>
6. Офіційний веб-портал Європейського Суду з прав людини. URL:
<https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&c>
7. Пошукова система нормативних актів ЄС. URL:
<http://eurlex.europa.eu/homepage.html>
8. Електронний каталог Національної бібліотеки України ім. Вернадського -
www.nbu.gov.ua